

УДК 378:316.46:167.7:17.025

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-3\(204\)-120-125](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-3(204)-120-125)

Шетеля Наталія

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-8810-4805>

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ У ГАЛУЗІ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ В УМОВАХ АКСІОРОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

- A** Авторами розглядається необхідність оцінювання аксіорозвивального середовища в умовах російської воєнної агресії в Україні, аналізується феномен професійної підготовки майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв через якість аксіорозвивального середовища.

З'ясовано сутність феномену «аксіорозвивальне середовище» як засобу розвитку потенціалу здобувача освіти. Поняття «освітнє розвивальне середовище» розглядається: 1) у просторово-організаційному ракурсі; 2) у структурно-організаційному розрізі; 3) у системно-функціональному аспекті. Аксіорозвивальне середовище трактується як феномен-детермінант контексту освітньої діяльності, який суттєво впливає на становлення особистості здобувача освіти, що за умови зваженого, науково-обґрунтованого підходу може мати позитивні наслідки й освітні результати.

Розкрито досвід управління якістю аксіорозвивального середовища у Комунальному закладі вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв», концепція якого базується на основі міжнародних стандартів ISO 9000:2015 та ISO 9001:2015.

Виокремлено показники оцінювання середовища закладу освіти (елементи системи якості: аналіз контрактів; управління проєктуванням, документами, підготовкою студентів; управління процесами, контролем, невстигаючими студентами; форми і способи збереження документів; внутрішній аудит якості; навчання проєктантів; обслуговування; статистичні методи); складниками якості аксіорозвивального середовища виділені: якість оцінювання, якість результату, якість змісту, якість організації, якість технологій, якість персоналу) та побудована матрична модель вимірювання якості аксіорозвивального середовища.

Зроблено висновки щодо результатів дослідження професійної підготовки майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв і якості аксіорозвивального середовища.

Ключові слова: професійна підготовка майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв; аксіорозвивальне середовище; заклад освіти; оцінювання; система показників

- S** *Shetelia Nataliia, Apshai Fedir. Professional training of the future specialist in the field of culture and arts in the conditions of axio-developing environment.*

The authors consider the need to assess the axio-developing environment in the context of Russian military aggression in Ukraine and analyze the phenomenon of professional training of future specialists in the field of culture and arts through the quality of the axio-developing environment.

The essence of the phenomenon «axio-developing environment» as a means of developing the potential of the learner is clarified. The concept of «educational development environment» is considered: 1) in the spatial and organizational perspective; 2) in the structural and organizational context; 3) in the system-functional aspect. The axio-developing environment is interpreted as a determinant phenomenon of the context of educational activities, which significantly affects the formation of the personality of the learner, which if a balanced, scientifically sound approach can have positive consequences and educational outcomes.

The experience of quality management of the axio-developing environment in the Uzhhorod Institute of Culture and Arts of the Transcarpathian Regional Council, the concept of which is based on the international standards ISO 9000: 2015 and ISO 9001: 2015.

Indicators of evaluation of the educational institution environment are singled out (elements of the quality system: contract analysis; design management, documents, student training; process management, control, underachieving students; forms and methods of preserving documents; internal quality audit; training of designers; service; statistical methods); The components of the quality of the axio-developing environment are quality of evaluation, the quality of the result, the quality of content, quality of the organization, quality of technologies, quality of personnel) and the matrix model of measuring the quality of the axio-developing environment.

Conclusions are made on the results of the study of professional training of future specialists in the field of culture and arts and the quality of the axio-developing environment.

Key words: professional training of future specialists in the field of culture and arts; axio-developing environment; educational institution; evaluation; system of indicators

Шетеля Наталія Ігорівна, кандидатка психологічних наук, доцентка, заслужена працівниця культури України, директорка, Комунальний заклад вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради, Україна

Shetelia Nataliia, Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Honored Worker of Culture of Ukraine, Director, Uzhhorod Institute of Culture and Arts of the Transcarpathian Regional Council, Ukraine

E-mail: n.shetelia@uica.education

Актуальність проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями. Актуальність проблеми професійної підготовки майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв через якість аксіорозвивального середовища викликана як загальною кризою освіти, так і російською воєнною агресією в Україні, які показують необхідність перегляду устояних технологій оцінювання якості освітнього середовища закладів освіти, адже у сучасних умовах основними чинниками успішної діяльності закладів освіти, поряд з їх конкурентоспроможністю і рентабельністю, є якість професійної підготовки майбутнього фахівця, його адаптивність, гнучкість і готовність до постійного професійного саморозвитку. Професійна підготовка майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища є невід'ємною частиною інноваційного потенціалу закладу освіти та її суб'єктів, що створює певні передумови для їхньої інноваційної діяльності. Необхідність оцінювання освітнього середовища для ефективної професійної підготовки майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв значно зросла в умовах російської воєнної агресії в Україні, коли об'єктивно зросла питома вага інноваційних технологій означеної підготовки.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій показує, що у працях із педагогіки фігурують тематично споріднені з поняттям «аксіорозвивальне середовище» поняття, як-от: «освітнє середовище» (М. Братко [2], О. Керницький [3], Л. Лебедик [4; 5; 6], О. Марченко [7], Н. Ревнюк [8], В. Стрельников [9; 10], О. Ярошинська [13] та ін.), а також «середовище навчання», «педагогічне середовище», «освітній простір», «соціокультурний освітній простір».

Поділяємо думку, що феномен освітнього середовища, з відповідним йому поняттям, має більший евристичний потенціал в аспекті організації ефективного ціннісно-орієнтованого освітнього процесу порівняно з, наприклад, феноменом освітнього простору. Так, освітній простір представляє сукупність освітніх процесів, інститутів і середовищ, є похідним від них, а також окресленим масштабом професійної діяльності педагогів [12, с. 151]. Ідеться про обмеженість освітньої діяльності рамками окремо взятої освітньої установи, що нівелює єдність і неперервність простору, прирівнюючи його до набору місць освіти.

Натомість освітнє середовище мислиться й спектром освітніх ресурсів (навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення), й певною організаційною (комунікативною) системою освітнього виміру [3, с. 43–50].

У зарубіжній і вітчизняній літературі, присвяченій проектуванню і діагностиці освітнього середовища, розглядаю-

ться деякі показники ефективності освітньої організації. Так, німецький дослідник Д. Іфенталер, оперуючи поняттям «дизайн навчальних середовищ», розглядає процес проектування освітнього середовища як систематичний аналіз, планування, розроблення, впровадження й оцінювання фізичних або віртуальних умов, за яких відбувається навчання. Цей автор дотримується позиції, що дизайн навчальних середовищ має суспільно-історичний характер, тобто зазнає змін залежно від поточної культурної ситуації, здобутків педагогічної теорії і практики, соціальних запитів до освіти [15, с. 33].

Класичні роботи з діагностики середовища належать Г. Хофштеде, О. Рейлі, Е. Шейну та ін. Наприклад, Г. Хофштеде запропонував шість вимірників, які визначають ефективність середовища організації: орієнтація на процес чи на результат, орієнтація на завдання чи на людей, зв'язок з професією чи з організацією, відкрита чи закрита, жорсткий чи м'який контроль, прагматична чи нормативна спрямованість [там само].

У декількох роботах О'Рейлі, Дж. Чатман і Д. Колдуелл показано, що можуть бути використані сім показників для діагностики середовища організації: увага до деталей, інноваційність і готовність ризикувати, орієнтація на кінцевий результат, орієнтація на людей, орієнтація на командну роботу або індивідуальну, агресивність і стабільність [19].

Е. Шейн запропонував три рівні середовища організації: артефакти – легко помітні прояви життя організації у вигляді зовнішнього вигляду співробітників, їх мови, простору приміщень, символіки, традиційних заходів і традицій; декларовані цінності – висловлювання й дії членів організації, які є відображенням спільних цінностей і переконань; базові уявлення – неусвідомлювана основа культури організації, що визначає поведінку людей [11].

Однак у більшості робіт дослідниками переваги застосування показників оцінювання середовища закладу освіти не систематизуються, що значно применшує її практичне значення, особливо у професійній підготовці майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв.

Завданнями статті є: 1) з'ясування сутності феномену аксіорозвивального освітнього середовища як засобу розвитку потенціалу здобувача освіти; 2) розкриття досвіду управління якістю аксіорозвивального середовища у Комунальному закладі вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв»; 3) виокремлення показників оцінювання середовища закладу освіти та побудова матричної моделі вимірювання якості аксіорозвивального середовища.

Викладення основного матеріалу дослідження
розпочнемо зі з'ясування сутності феномену аксіорозвивального середовища. У цьому контексті цікавим видається підхід до осмислення освітнього середовища закладу вищої освіти українського вченого О. Керницького, який називає такий феномен континуумом, що зазнає динамічних змін і складається із просторово-тимчасових, соціально-культурних, діяльнісних, комунікативних, інформаційних та інших чинників (спонтанних та інспірованих) як умов взаємодії особистості, що розвивається, й об'єктивного світу закладу вищої освіти. Він підкреслює, що «така взаємодія набуває вияву у формі ситуацій і подій, що виникають у сферах ділових і міжособистісних контактів, творчих структур науково-педагогічних шкіл, предметно-просторового й інформаційного оточення; початком, який інтегрує та забезпечує індивідуально-професійне становлення майбутніх фахівців» [3, с. 45].

На комунікативному складникові освітнього розвивального середовища акцентує й українська вчена О. Ярошинська, що в контексті теоретичних і методичних засад проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи вважає освітнім середовищем «цілісну педагогічно організовану систему умов, що забезпечує активну взаємодію суб'єктів освітнього процесу в межах освітнього простору закладу, спрямовану на професійний і особистісний розвиток майбутнього вчителя та формування його готовності до професійної діяльності» [13, с. 68].

З огляду на це постає очевидним, що бажані результати освітньої діяльності значною мірою залежать від комунікації суб'єктів освітнього процесу, її когнітивного й емоційно-чуттєвого змісту.

Український педагог і філософ В. Андрущенко визначає завдання середовища у загальноосвітньому контексті, а саме «формування загальнолюдських та національних цінностей засобами освіти має спиратися на культурологічні, філософські, аксіологічні, правові, економічні, екологічні та соціально-психологічні знання, а також традиційні, активні та інтерактивні методи та технології їх запровадження» [1, с. 10].

Попри осягнення специфіки проектування освітнього розвивального середовища, його найважливіших закономірностей, методологічних принципів і підходів, погодимося із думкою канадця Т. Бейтса про те, що «не існує єдиного оптимального навчального середовища. Існує нескінченна кількість можливих навчальних середовищ, що робить викладання таким цікавим» [14, с. 181].

Згідно з твердженням М. Братко, освітнє середовище за своєю природою – «це комплекс умов-можливостей і ресурсів (матеріальних, фінансових, особистісних, технологічних, організаційних, репутаційних) для освіти особистості, що склалися цілеспрямовано в установі, яка виконує освітні функції з надання вищої фахової освіти,

забезпечує загальнокультурний і особистісний розвиток суб'єктів освітнього процесу» [2, с. 15].

Загалом поняття «освітнє розвивальне середовище» фігурує у: 1) просторово-організаційному ракурсі; 2) структурно-організаційному розрізі; 3) системно-функціональному аспекті. Принциповим для перспектив нашого дослідження є трактування освітнього розвивального середовища як феномену-детермінанта контексту освітньої діяльності, який суттєво впливає на становлення особистості здобувача освіти, що за умови зваженого, науково-обґрунтованого підходу може мати позитивні наслідки й освітні результати.

Згідно з другим завданням дослідження охарактеризуємо досвід управління якістю аксіорозвивального середовища у Комунальному закладі вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради. Концепція управління якістю аксіорозвивального середовища в Ужгородському інституті культури і мистецтв базується на основі міжнародних стандартів ISO 9000:2015 та ISO 9001:2015, п'ятій редакції популярних у світі міжнародних стандартів серії ISO 9000, розробником яких є Міжнародна організація зі стандартизації ISO (International Organization for Standardization), розташована в Женеві (Швейцарія). Означена концепція полягає у наданні переваги, насамперед, стратегії відкриття за допомогою інноваційних, інформаційних технологій навчання замість стратегії передавання викладачами готових знань. Процес професійної підготовки майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв відбувається за активної позиції студента, що й визначає суттєві зміни у аксіорозвивальному середовищі. Відправним і кінцевим пунктами в означеному середовищі є суб'єкт (студент), який навчається для задоволення своїх професійних потреб, зважаючи на досягнення нових вимог гарантії якості [4, с. 495–500].

Скористаємося ідеєю американського фахівця із проектного навчання Д. Мачадо про пріоритет комунікаційних технологій у процесі проектування освітнього розвивального середовища. Він зазначає, що «навчальне середовище сьогодні повинно охоплювати різноманітні місця, ідеї та людей, яких вимагає сучасний світ, і відобразити гнучкість простору, часу, особистостей та технологій... Розширення нашого уявлення про середовище навчання, яке є більшим за просто фізичний простір, дає змогу надати студентам більше можливостей для змістовного навчання» [17, с. 151].

Аксіорозвивальне середовище закладу освіти, впливаючи на активну позицію студента, мобілізує їх і педагогічних працівників на досягнення поставлених перед ними стратегічних цілей, що є важливим складником стратегічного управління, як підтверджує досвід Ужгородського інституту культури і мистецтв. Ефективність закладу освіти вимагає, щоб професійна підготовка майбутнього фахівця, її стратегія, оточення (зовнішнє середовище) і технологія

(внутрішнє середовище) були приведені у відповідність [15].

У цьому випадку під технологією (внутрішнє середовище) треба розуміти аксіорозвивальне середовище, що є сукупністю умов розвитку майбутнього фахівця галузі культури і мистецтв.

Аксіорозвивальне середовище (середовище взаємодії) є єдиним демократичним простором, що визначає умови діяльності людей у галузі культури і мистецтв, і забезпечує узгоджену інформаційну й операційну демократичну взаємодію особистостей, а також їхню взаємодію із зовнішнім інформаційним простором [9, с. 2–5].

Аксіорозвивальне середовище Ужгородського інституту культури і мистецтв вважаємо новою управлінською реальністю, для якої характерні система дій, зв'язків, відносин і взаємин в освітній організації, що здійснюються в рамках конкретної професійної діяльності. Якісне аксіорозвивальне середовище в педагогічному колективі є умовою для ефективної професійної підготовки майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв та менеджменту освітньої організації, спрямованих на підвищення ефективності роботи означеної організації як системи.

Аксіорозвивальне середовище в Ужгородському інституті культури і мистецтв сприяло забезпеченню взаємної відповідності частин у процесах створення, функціонування і розвитку освітньої організації як цілісного утворення. Щодо цінностей аксіорозвивального середовища, ми спиралися на позицію іспанських дослідників П. Ортеги і М. Ксав'є про те, що використання новітніх комп'ютерно-інформаційних технологій має супроводжувати реалізацію педагогічних технологій як додатковий освітній ресурс. Хоча учені все ж наголошують на важливості засвоєння здобувачами освіти аксіологічних знань і формування ціннісної моделі – це присутньо й на етапі навчання, й професійному житті надалі. До цінностей, які доцільно прищеплювати на тлі застосування комп'ютерно-інформаційних технологій іспанські науковці зараховують чесність, дотримання правил, пунктуальність, гнучкість, автономність, толерантність, співпрацю, повагу, підприємництво, креативність і допитливість [18, с. 270].

Отже, аксіорозвивальне середовище є відображенням реальної дійсності, під якою розуміється вся сукупність відносин, що складаються між учасниками організаційно-технологічної взаємодії в освітній організації.

В Ужгородському інституті культури і мистецтв системно здійснюється управління якістю освітньої діяльності, постійний моніторинг і аналіз процесів професійної підготовки майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв з метою їхнього вдосконалення.

Стосовно *третього* завдання дослідження з'ясовано, що оцінювання освітнього середовища має здійснюватися шляхом діагностики професійної підготовки майбутніх фахівців як його суб'єктів і умов, у яких культура закладу освіти (зокрема, галузі культури і мистецтв) є складним

феноменом, що відображає мотиваційний механізм стратегічної реалізації інноваційного потенціалу організації [4, с. 498].

Ми керувалися застереженням, що оцінка стає коректною, якщо спирається на систему показників діяльності освітньої організації, що забезпечує можливість комплексного і детального аналізу освітнього середовища [5, с. 274–280].

Тому систему показників ми орієнтували на явища як духовного, так і матеріального складника життя освітнього колективу: домінуючі в ньому моральні норми і цінності, прийнятий кодекс поведінки й укорінені ритуали, традиції, манери персоналу одягатися і встановлені стандарти якості професійної підготовки майбутнього фахівця як кінцевого продукту, стилю керівництва і показників задоволеності педагогічних працівників умовами праці.

Із показників професійної підготовки майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв для оцінювання аксіорозвивального середовища виділено духовний і матеріальний складники. Перший забезпечує формування морально-етичних цінностей й установок життєдіяльності, як педагогічних працівників закладу освіти, так і його студентів, що спрямовують потенціал інтелектуальної й духовної енергії людських ресурсів на ефективну реалізацію місії закладу освіти; другий складник є умовою реалізації й підтримки цінностей, норм і загальної ідеології, комфортного перебування педагогічних працівників і студентів закладу освіти в освітньому просторі. Ця методика оцінювання аксіорозвивального середовища була апробована в Ужгородському інституті культури і мистецтв. Система якості мала два взаємозалежних аспекти: запити й очікування споживачів освітніх послуг (студентів і роботодавців) та їх постачальника (закладу освіти і викладача), задоволення яких і є ключовою метою моделі, яка дозволяє реалізувати ланцюг «мета – результат» [10, с. 194–196].

Експериментальна робота проводилася на основі міжнародних стандартів ISO 9000:2015 та ISO 9001:2015, які супроводжуються поясненнями щодо їхнього застосування в освіті. На основі означених міжнародних стандартів розроблена оригінальна модель якості аксіорозвивального середовища.

На основі аналізу проведених досліджень [6, с. 296–301; 9, с. 2–5] розроблено двовимірну матричну модель вимірювання якості аксіорозвивального середовища, у якій по вертикалі подані компоненти складників якості його елементів, а по горизонталі – розгортання кожного елемента згідно зі складниками аксіорозвивального середовища. Елементами системи якості взяті: аналіз контрактів (вхідний рівень); управління проєктуванням, документами, підготовкою студентів; управління процесами, контролем, невстигаючими студентами; форми і способи збереження документів; внутрішній аудит якості; навчання проєктантів; обслуговування; статистичні методи.

Складниками якості аксіорозвивального середовища були взяті якість оцінювання, якість результату, якість змісту, якість організації, якість технологій, якість персоналу. Кожна клітинка матриці наповнювалася певним змістом, що дозволило аналізувати якість аксіорозвивального середовища.

Запропонована нами матрична модель дозволила виявити сильні й слабкі сторони аксіорозвивального середовища та ввести необхідні зміни до системи якості в Ужгородському інституті культури і мистецтв. Якість аксіорозвивального середовища розглядається нами, з одного боку, як якість її кінцевого результату (професійної підготовки майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв), а з іншого – як сукупність якісних характеристик самої системи їхньої підготовки, реалізації її складників і результатів.

Отже, говорячи про якість аксіорозвивального середовища, треба, насамперед, мати на увазі такий критерій мети діяльності Ужгородського інституту культури і мистецтв як випуск професійно підготовлених фахівців, які завершили навчання за основною освітньою програмою й успішно склали атестацію за весь термін навчання й отримали дипломи встановленого зразка.

У підсумку, вимірювання якості аксіорозвивального середовища спрямовувалося на забезпечення належних умов якісної професійної підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі культури і мистецтв. Споживач очікував високої якості результату освітнього середовища згідно зі своїми вимогами, що досягалося реалізацією якісних характеристик основних елементів аксіорозвивального середовища.

Висновки з проведеного дослідження є такими: на основі міжнародних стандартів ISO серії 9000:2015 та ISO 9001:2015 ми обґрунтували політику і мету вимірювання якості аксіорозвивального середовища, узгоджену зі стратегією професійної підготовки майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв; визначали процеси, необхідні для вимірювання якості; сформували матрицю розподілу повноважень і відповідальності за якість професійної підготовки майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв і фахової підготовки; встановили послідовність і взаємодію процесів; проводили опис процесів згідно з вимогами міжнародних стандартів ISO; формували вимоги до інформаційного забезпечення і документального оформлення професійної підготовки майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв; забезпечували впровадження означеної системи у Комунальному закладі вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв»; проводили за допомогою групи внутрішніх аудиторів аудит якості професійної підготовки майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв і аксіорозвивального середовища.

Аксіорозвивальне середовище закладу освіти є єдиним простором для всіх учасників освітнього процесу. Сучасне аксіорозвивальне середовище закладу освіти є

основою й умовою для успішної реалізації місії та стратегії Ужгородського інституту культури і мистецтв.

В умовах російської воєнної агресії в Україні, безумовно, ефективна професійна підготовка майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв та інноваційне аксіорозвивальне середовище є ефективним інструментом для здійснення професійної діяльності закладу освіти.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у розробленні компонентів системи професійної підготовки майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв, застосування яких дасть змогу організувати педагогічний процес інституту культури і мистецтв, ураховуючи індивідуальні особливості суб'єктів освіти, підвищить рівень розвитку фахівця у галузі культури і мистецтв і сформує в них навички самопізнання та самооцінки, завдяки яким вони зможуть управляти подальшою професійною діяльністю у галузі культури і мистецтв.

Список використаних джерел

- Андрущенко В. Ціннісна невизначеність особистості та її подолання засобами освіти. *Вища освіта України*. 2015. № 3. С. 5–13.
- Братко М. В. Управління професійною підготовкою фахівців в освітньому середовищі університетського коледжу: теорія і практика. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2017. 424 с.
- Керницький О. М. Освітнє середовище вищого навчального закладу як педагогічний феномен. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2013. № 38–39. С. 43–50.
- Лебедик Л. В. Оцінювання культури вищого навчального закладу через якість здоров'язбережувального середовища. *Взаємодія духовного і фізичного виховання в становленні гармонійно розвиненої особистості*: зб. статей за матеріалами IV Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (Слов'янськ, Україна, 23-24 берез. 2017 р.) : у 2 т. / гол. ред. В. М. Пристинський. Слов'янськ: ДВНЗ «Донецький державний педагогічний університет», 2017. Т. 1. С. 495–500.
- Лебедик Л. В. Управління якістю здоров'язбережувального середовища в закладах освіти територіальних громад. *Проблеми, досвід та вдосконалення методичної роботи у закладах освіти*: матеріали Усеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 24 листоп. 2021 р.) / за заг. ред. Г. Ф. Пономарьової; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія». Харків: ФОП Петров В. В., 2021. С. 274–280.
- Лебедик Л. В. Формування громадянської культури особистості через якість демократичного середовища закладу освіти. *Формування громадянської культури в Новій українській школі: традиційні та інноваційні практики*: збірник матеріалів конф. / за заг. ред.: Г. Л. Єфремової, С. М. Луценко, Л. П. Івашиної. Суми, 2020. С. 296–301. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/8838>
- Марченко О. Г. Теоретичні і методичні засади формування освітнього середовища у вищих військових навчальних закладах авіаційного профілю: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Харків, 2020. 553 с.
- Ревнюк Н. І. Освітнє середовище університету як чинник розвитку інтересів та потреб здобувачів вищої освіти. *Scientific Vector of the Balkans*. 2021. Vol. 5. № 2 (12). Р. 10–14. URL: 10.34671/SCH.SVB.2021.0502.0002
- Стрельников В. Ю. Дослідження освітнього середовища: корпоративний імідж навчального закладу. *Імідж сучасного педагога*. 2001. № 2. С. 2–5.
- Стрельников В. Ю. Педагогічні основи забезпечення особистісного і професійного розвитку студентів засобами інноваційних технологій навчання: монографія. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2002. Кн. 1. 295 с. Кн. 2. 230 с.
- Шейн Э. Х. Организационная культура и лидерство. Санкт-Петербург: Питер, 2002. 336 с.
- Шетеля Н. І. Концептуально-педагогічні засади професійної підготовки майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища. Рівне: Волинські обереги, 2021. 313 с.
- Ярошинська О. О. Теоретичні і методичні засади проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2015. 544 с.
- Bates T. Learning environments: a critical component of the design of online teaching. *Online Learning and Distance Education Resources*. 2014. URL: <https://www.tonybates.ca/2014/08/17/learning-environments-a-critical-component-of-the-design-of-online-teaching/> (дата звернення: 12.07.2021).

15. Hofstede G. *Cultures consequences: Intern Differences in work – related values*. Beverly Hills. L., 1980. 474 p.
16. Ifenthaler D. Design of Learning Environments. In Seel N. M. (Eds.) *Encyclopedia of the Sciences of Learning*. Springer, Boston, MA, 2012. URL: https://doi.org/10.1007/978-1-4419-1428-6_186
17. Machado J. Develop 21st Century Learning Environments. *Creative educator*. URL: https://creativeeducator.tech4learning.com/v09/articles/Developing_21st_Century_Learning_Environments (дата звернення: 12.07.2021).
18. Ortega P., Xavier M. Axiological approach in Higher Education through the interaction of students in the Virtual Learning Environment. *ECiencias de la Información*. 2021. Vol. 11, n. 1. Pp. 25–52. URL: <http://dx.doi.org/10.15517/eci.v11i1.41379> (дата звернення: 12.07.2021).
19. O'Reilly C. A., Chatman J., Caldwell D. F. People and organizational culture: A profile comparison approach to assessing person-organization fit. *Academy of Management Journal*. 1991. № 34 (3). P. 487–516.

References

1. Andrushchenko, V. (2015). Tsinnisna nevyznachenist osobystosti ta yiyi podolannya zasobamy osvity [Value uncertainty of the individual and its overcoming by means of education]. *Vyshcha osvita Ukrainy [Higher education in Ukraine]*, 3, 5-13 [in Ukrainian].
2. Bratko, M. V. (2017). *Upravlinnya profesynoyu pidhotovkoyu fakhivtsiv v osvithomu seredovyschi universytetskoho koledzhu: teoriya i praktyka [Management of professional training in the educational environment of the university college: theory and practice]*. Kamyanets-Podilskyi: Aksioma [in Ukrainian].
3. Kernyskyi, O. M. (2013). Osvitnye seredovyshe vyshchoho navchalnoho zakladu yak pedahohichnyy fenomen [Educational environment of higher education as a pedagogical phenomenon]. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoyi osvity [Problems of engineering and pedagogical education]*, 38-39, 43-50 [in Ukrainian].
4. Lebedyk, L. V. (2017). Otsynuyannya kultury vyshchoho navchalnoho zakladu cherez yakist zdorov'язberezhuvального seredovyscha [Evaluation of the culture of higher education through the quality of the health environment]. In V. M. Prystynskyi (Ed.), *Vzayemodiya dukhovnoho y fizychnoho vykhovannya v stanovlenni harmoniyno rozvynenoyi osobystosti [Interaction of spiritual and physical education in the formation of a harmoniously developed personality]: zb. statey za materialamy IV Mizhn. nauk.-prakt. onlayn-konf. (Vol. 1, pp. 495-500)*. Slov'yansk: DVNZ «Donbaskiy derzhavnyi pedahohichnyi universytet» [in Ukrainian].
5. Lebedyk, L. V. (2021). Upravlinnya yakisty zdorov'язberezhuvального seredovyscha v zakladakh osvity terytorialnykh hromad [Quality management of health environment in educational institutions of territorial communities]. In H. F. Ponomarova (Ed.), *Problemy, dosvid ta vdoskonalennya metodychnoy roboty u zakladakh osvity [Problems, experience and improvement of methodical work in educational institutions]: materialy Useukr. nauk.-prakt. konf. (pp. 274-280)*. Kharkiv: FOP Petrov V. V. [in Ukrainian].
6. Lebedyk, L. V. (2020). *Formuvannya hromadyanskoyi kultury osobystosti cherez yakist demokratychnoho seredovyscha zakladu osvity [Formation of civic culture of the individual through the quality of the democratic environment of the educational institution]*. In H. L. Yefremovoyi, S. M. Lutsenko, L. P. Ivashyny (Eds.), *Formuvannya hromadyanskoyi kultury v Noviy ukrayinskiy shkoli: tradytsyni ta innovatsiyi praktyky [The formation of civic culture in the New Ukrainian school: traditional and innovative practices]: zbirnyk materialiv konf. (pp. 296-301)*. Sumy. Retrieved from <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/8838> [in Ukrainian].
7. Marchenko, O. H. (2020). *Teoretychni i metodychni zasady formuvannya osvitnoho seredovyscha u vyshchykh viyskovykh navchalnykh zakladakh aviatyynoho profilyu [Theoretical and methodical principles of formation of the educational environment in higher military educational institutions of aviation profile]* (D diss.). Kharkiv [in Ukrainian].
8. Revnyuk, N. I. (2021). Osvitnye seredovyshe universytetu yak chynnyk rozvytku interesiv ta potreb zdobuvachiv vyshchoyi osvity [Educational environment of the university as a factor in the development of interests and needs of higher education]. *Scientific Vector of the Balkans*, 5, 2 (12), 10-14. Retrieved from 10.34671/SCH.SVB.2021.0502.0002 [in Ukrainian].
9. Strelnikov, V. Yu. (2001). Doslidzhennya osvitnoho seredovyscha: korporatyvnyy imidzh navchalnoho zakladu [Research of the educational environment: corporate image of the educational institution]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of the modern teacher]*, 2, 2-5 [in Ukrainian].
10. Strelnikov, V. Yu. (2002). *Pedahohichni osnovy zabezpechennya osobystisnoho i profesynoho rozvytku studentiv zasobamy innovatsiynykh tekhnolohiy navchannya [Pedagogical bases of providing personal and professional development of students by means of innovative technologies of training]: monohrafiya (Vol. 1-2)*. Poltava: RVV PUSKU [in Ukrainian].
11. Schein, E. H. (2002) *Organizatsionnaya kultura i liderstvo [Organizational culture and leadership]*. Sankt-Peterburg: Piter [in Russian].
12. Shetelia, N. I. (2021). *Kontseptualno-pedahohichni zasady profesynoyi pidhotovky maybutnoho fakhivtsya u haluzi kultury i mystetstv v umovakh aksiorozvyvalnoho seredovyscha [Conceptual and pedagogical principles of professional training of future specialists in the field of culture and arts in the axiodesvelopmental environment]*. Rivne: Volynski oberehy [in Ukrainian].
13. Yaroshynska, O. O. (2015). *Teoretychni i metodychni zasady proektuvannya osvitnoho seredovyscha profesynoyi pidhotovky maybutnikh uchyteliv pochatkovoyi shkoly [Theoretical and methodical principles of designing the educational environment of professional training of future primary school teachers]*. (D diss.). Zhytomyr [in Ukrainian].
14. Bates, T. (2014). *Learning environments: a critical component of the design of online teaching*. Online Learning and Distance Education Resources. Retrieved from <https://www.tonybates.ca/2014/08/17/learning-environments-a-critical-component-of-the-design-of-online-teaching/>
15. Hofstede, (1980). *G. Cultures consequences: Intern Differences in work – related values*. Beverly Hills. L.
16. Ifenthaler, D. (2012). Design of Learning Environments. In N. M. Seel (Ed.), *Encyclopedia of the Sciences of Learning*. Springer, Boston, MA. Retrieved from https://doi.org/10.1007/978-1-4419-1428-6_186
17. Machado, J. (2021). Develop 21st Century Learning Environments. *Creative educator*. Retrieved from https://creativeeducator.tech4learning.com/v09/articles/Developing_21st_Century_Learning_Environments
18. Ortega, P., & Xavier, M. (2021). Axiological approach in Higher Education through the interaction of students in the Virtual Learning Environment. *ECiencias de la Información*, 11, 1, 25-52.
19. O'Reilly, C. A., Chatman, J., & Caldwell, D. F. (1991). People and organizational culture: A profile comparison approach to assessing person-organization fit. *Academy of Management Journal*, 34 (3), 487-516.

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 13.05.2022